

УДК 378.011.3-051:62

Н. М. Рашидова

**ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ
В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ**

Розвиток особистості, якість навчання і підготовка фахівців було і є однією з основних задач систем загальної та професійної освіти. У свою чергу, розвиток системи вищої освіти вимагає підвищення якості підготовки педагогічних та інженерно-педагогічних кадрів, тим більше що професорсько-викладацький склад технічних вузів зазвичай поповнюється за рахунок найбільш здібних випускників цих вузів, які згодом стають висококваліфікованими педагогами, чия творча активність спрямована на розвиток творчого потенціалу студентів, підвищення якості підготовки фахівців інженерно-педагогічних спеціальностей.

Традиційно створенням якісно нових або удосконалених рішень в техніці, технологіях, організації підприємства займалися та займаються інженерні кадри, саме тому розвиток творчого потенціалу в процесі професійної підготовки майбутнього інженера має велике значення для самої особистості та для суспільства загалом.

Проблема професійно-творчого розвитку особистості майбутніх фахівців привертає увагу багатьох дослідників. Так, технології розвитку професійних здібностей інженерно-педагогічних кадрів розкривалися Г. Кабановим [7]. Структурні компоненти творчого потенціалу розглядалися О. Липиліной [8]. Творча підготовка інженерів та педагогів професійної освіти як дидактична проблема визначалася В. Дмитрієвим [5]. Також у даному аспекті особливий інтерес викликають такі сучасні наукові роботи як: «Творчий потенціал особистості майбутнього інженера» С. Бегідовой [1]. «Творчість як чинник формування професійної компетентності майбутніх фахівців» А. Денисовою [4].

Але при наявності достатньої кількості робіт з даної тематики питання про взаємозв'язок між розвитком творчого потенціалу і професійним становленням особистості майбутніх фахівців залишається відкритим, що дає підстави для більш глибокого розгляду даної проблеми, тому метою нашої статті є детальний розгляд такого питання як необхідність розвитку творчого потенціалу в процесі формування професіоналізму майбутніх фахівців.

На сьогоднішній день в суспільстві гостро постає питання про необхідність підвищення професійної компетентності фахівців педагогічного профілю. Від рівня якості його підготовки багато в чому залежить успіх всього освітнього процесу. У зв'язку з цим перед педагогічною освітою постає проблема постійної модернізації процесу навчання. Тому ми вважаємо, що перш за все необхідно націлювати

майбутніх фахівців на накопичення професійного досвіду, первинну орієнтацію в майбутній професійній діяльності, реалізацію власних можливостей. Освоєння новітніх теоретичних знань і використання передових практичних прийомів навчання. Теоретичне осмислення свого практичного досвіду. Пошук можливих перспектив професійного зростання. Накопичення теоретичного і практичного досвіду, безперервний саморозвиток особистості. Все це необхідно для того, щоб в майбутньому молодий фахівець міг легко адаптуватися до нових умов професійної діяльності, з його об'єктивним станом, характерним для початкової взаємодії з трудовим колективом, освоєння нової соціальної ролі, досвіду самостійного виконання професійної діяльності, формування і розвиток професійно важливих якостей. На стадії зрілості визначати внутрішні позиції свідомого співробітництва майбутнього фахівця, організацію навчання і виховання активно підкріплювати самоорганізацією, самоосвітою, самовихованням. Поєднувати в собі професійну мобільність, творчі здібності і висококваліфіковану професійну діяльність.

Майбутні фахівці повинні володіти певними здібностями та індивідуально-психологічними особливостями, які сприяють їх успішній роботі у різних сферах діяльності, особливо в творчій, оскільки в тлумачному словнику Ожегове інженерне діло визначається як «творча технічна діяльність». Ось, наприклад, В. Дмитріїв вважає що реалізація головної корисної функції людини (студента) не можлива без його ефективної творчої діяльності, в результаті якої з'являється суспільно – корисний продукт – нові знання у вигляді відкриттів та винаходів. Тому, ефективна творча діяльність людини в просторі професійної системи, освіти то є реальний механізм становлення особистості людини та професіонала [5, с. 64]. Також не можна не погодитись з думкою О. Липиліной, котра стверджує що саме творча діяльність детермінує професійну компетентність фахівця та є обов'язковою складовою його професійного потенціалу. Творчий потенціал не є щось цільне або єдине, а складається з багатьох ланок, розвиток яких й забезпечує професійне становлення фахівця, створює базу для його безупинного професійного розвитку та удосконалення [8, с. 64].

Успіх особистості в тій або іншій діяльності багато в чому визначається її схильністю до цієї діяльності [7, с. 118]. Говорячи про схильності особистості, то тут ми повністю згодні з Г. Кабановим, який пропонує починати підготовку висококваліфікованих інженерно-педагогічних кадрів з діагностики схильностей студентів до педагогічної дослідницької діяльності, а навчальний процес повинен забезпечувати розвиток здібностей і якостей, що характеризують професіоналізм викладача. До них він відносить спрямованість на ефективну педагогічну діяльність, розвиток творчого потенціалу, високий рівень розвитку загальних, спеціальних, професійних здібностей та компетентності [7, с. 118].

Взагалі аналізуючи науково-педагогічну літературу, слід зазначити, що багато дослідників вважають що творчий потенціал особистості є одним з головних аспектів формування професіоналізму майбутніх фахівців. Зважаючи на це необхідно надати деякі пояснення такому визначенню як творчість.

Під творчістю ми розуміємо цілісний процес, що включає в себе три взаємопов'язаних компоненти: творчі здібності, творче мислення і творчу активність [6].

Творчі здібності – це індивідуальнопсихологічні особливості особистості, які розвиваються в праці і соціальному спілкуванні [3].

Творча активність – це поведінка, спрямована на здійснення своїх творчих здібностей [2].

Творче мислення – це один з видів мислення, який направлений на відкриття законів, властивостей об'єктів тощо [9].

Вже з перерахованих вище визначень ми бачимо взаємозв'язок між поняттями «творчі здібності», «творча активність» та «творче мислення». Саме визначення творчої активності включає в себе поняття творчих здібностей. А творчі здібності вже тягнуть за собою творчу активність, будь то внутрішню або зовнішню. Інша справа – як ця творча активність буде виражатися. І одним із способів вираження творчої активності може бути творче мислення.

Таким чином, творчі здібності тягнуть за собою творчу активність, яка може виражатися в творчому мисленні.

Саме цей процес взаємодії трьох понять і називається творчістю, і є фактором формування професійної компетенції майбутніх фахівців педагогічного профілю [4, с. 32].

Яскравим доказом такого висловлювання стала робота А. Денисової «Творчість як чинник формування професійної компетентності майбутніх фахівців педагогічного профілю», де для обґрунтування цього твердження було проведено дослідження на виявлення впливу творчості на професійну компетентність майбутніх фахівців педагогічного профілю. Дослідження базуються на виявленні студентів з високими та низькими показниками творчості, виявлення рівня сформованості професійної компетенції. Результати дослідження підтвердили цю гіпотезу.

Таким чином, проаналізувавши сучасні наукові роботи ми прийшли к висновку що розвиток творчого потенціалу в процесі формування професіоналізму майбутнього фахівця має важливе значення не тільки для самої особистості, але і для суспільства, його технічного і економічного розвитку. Володіючи високим рівнем розвитку професійної компетентності педагог – творча особистість здатна:

1. Розробляти і застосовувати ефективні технології, методи та форми навчання, що забезпечують активну, самостійну пізнавальну діяльність студентів, формування системи знань, розвиток інтелектуальних, професійних, творчих здібностей студентів.

2. Розробляти комплексні завдання – завдання, тематику курсових і дипломних робіт та проектів, що сприяють розвитку їх творчих здібностей та професійно-важливих якостей, необхідних студентам у їх майбутньої професійної діяльності.

3. Забезпечувати підвищення якості навчання, якість підготовки фахівців (у тому числі шляхом застосування діагностичних систем, що виконують не лише контролюючі, а й навчальні та розвиваючі функції), розвиток їх творчого потенціалу як у період навчання у вузі, так і в майбутній професійній діяльності за рахунок розвитку здібностей до саморозвитку і вдосконалення [7, с. 118].

У зв'язку з цим викладачам, які ведуть заняття зі студентами – майбутніми педагогами, слід особливу увагу звернути на організацію активної пізнавальної діяльності студентів, застосування в освітньому процесі таких технологій і методів навчання, які забезпечували б ефективний розвиток інтелектуальних, технічних, педагогічних та творчих здібностей випускаємих вузом фахівців.

Список використаної літератури

- 1. Бегидова С. Н.,** Липинина Е. Ю. Творческий потенциал личности будущего инженера / С. Н. Бегидова, Е. Ю. Липинина // Вестник Адыгейского государственного университета, Серия 3: Педагогика и психология. – 2010. – №1. – С. 22 – 26.
- 2. Богоявленская Д. Б.** Психология творческих способностей / Д. Б. Богоявленская. – М.: Просвещение, 2006. – 272 с.
- 3. Грузенберг С. О.** Психология творчества / С. О. Грузенберг. – Минск: Искра, 2007. – 267 с.
- 4. Денисова А. А.** Творчество как фактор формирования профессиональной компетенции будущих специалистов педагогического профиля / А. А. Денисова // Вестник ТГПУ. – 2009. – Вып. 11 (89). – С. 23 – 31.
- 5. Дмитриев В. А.** Творческая подготовка инженеров и педагогов профессионального образования как дидактическая проблема / В. А. Дмитриев // Вестник Томского государственного педагогического университета. – Вып. 5, (83). – 2009. – С. 120 – 138.
- 6. Дружинин В. Н.** Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – СПб.: Питер Ком, 2006. – 368 с.
- 7. Кабанов Г. П.** Технологии развития профессиональных способностей инженерно – педагогических кадров / Г. П. Кабанов // Вестник ТГПУ. – 2005. – Вып. 2 (46). Серия педагогика. – С. 27 – 38 с.
- 8. Липилина Е. Ю.** Структурные компоненты творческого потенциала инженера конструктора / Е. Ю. Липилина // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 3: Педагогика и психология. – 2009. – №4. – С. 64 – 67.
- 9. Маркова А. К.** Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М.: Просвещение, 2006. – 272 с.

Рашидова Н. М. Проблема розвитку творчого потенціалу в процесі формування професіоналізму майбутніх фахівців інженерно-педагогічного профілю

У статті розглядається сутність понять «творчий потенціал», формування професіоналізму, визначаються їх структурні компоненти та найбільш значущі механізми розвитку творчого потенціалу майбутнього фахівця в процесі професійної вузівської підготовки. Відкриваються фактори що впливають на розвиток професійної компетенції.

Ключові слова: розвиток, формування, творчий потенціал, професійна компетентність, освіта.

Рашидова Н. Н. Проблема развития творческого потенциала в процессе формирования профессионализма будущих специалистов инженерно-педагогического профиля.

В статье рассматривается сущность понятий «творческий потенциал», формирование профессионализма, определяются их структурные компоненты и наиболее значимые механизмы развития творческого потенциала будущего специалиста в процессе профессиональной вузовской подготовки. Открываются факторы влияющие на развитие профессиональной компетенции.

Ключевые слова: развитие, формирование, творческий потенциал, профессиональная компетентность, образование.

Rashidova N. N. The problem of development in the process of formation of professionalism in future specialists of engineering pedagogical specialization

This article examines the problems of future specialists of engineering pedagogical specialization training. It also deals with such concepts as creativity and professionalism. The structural components and the most significant mechanisms in the development of the creativity in the process of professional higher education training are defined. A leading role of an individual's creativity in the process of his personal development and in formation of his professionalism is observed. The factors having an impact on the professional competence are revealed. The stages of the personal professional development are listed.

Key words: developments, formation, creativity, professional competence, education.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2013 р.

Прийнято до друку 25.10.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.